

повномасштабної агресії росії у 2022 році.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України : закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, ст.141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 27.11.2024)
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: Міжнародний документ від 16.12.1966 р. Організація Об'єднаних Націй. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 27.11.2024)
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. Відомості Верховної Ради, 2015, № 28, ст.250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 27.11.2024)
4. Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1455. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nras/pro-zatverdzhennya-poryadku-vstanovlennya-osoblivogo-rezhimu-vyizdu-i-viyizdu-obmezhennya-s1455-291221>
5. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 26, ст.892. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>

Поважнюк Ксенія Олегівна,
здобувачка вищої освіти бакалавра ННІ
№1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Чеханюк Леся Володимирівна,
доцент кафедри конституційного
права та прав людини НАВС,
кандидат юридичних наук

ПРАВА ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Починаючи з 24 лютого 2022 року і до сьогодні на всій території України триває воєнний стан, який, відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», є особливим правовим режимом, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності [2]. Під час воєнного

стану права і свободи людей стають однією з найуразливіших сфер, оскільки держава змушена реагувати на загрози національній безпеці шляхом запровадження деяких обмежень. Водночас, незважаючи на складну ситуацію в країні, міжнародні інституції наголошують на важливості збереження ключових прав. Навіть під час збройного конфлікту, держава має дотримуватись прав людини настільки, наскільки це можливо.

На жаль, значна частина державної території наразі є непідконтрольна Україні і це значно ускладнює умови для забезпечення законності та дотримання конституційних прав та свобод людей. Важливо зрозуміти, як саме забезпечується захист прав під час воєнного стану і які механізми можуть бути задіяні задля гарантування громадянських свобод.

Варто зазначити, що Конституція України передбачає можливість обмеження певних прав і свобод в умовах воєнного стану із обов'язковим зазначенням терміну дії таких обмеження [1]. При цьому важливо наголосити, що Конституція України, як основний гарант забезпечення і захисту прав і свобод громадян, містить перелік прав, які не можуть обмежуватися навіть в період дії воєнного стану. Такий перелік закріплений у 64 статті Конституції України, згідно з якою не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 статтями Конституції [1]. Зокрема, не може бути обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками; не підлягає обмеженню право на захист прав і свобод у суді; на відшкодування коштами держави або органів місцевого самоврядування матеріальної і моральної шкоди, заподіяної незаконними рішеннями органів державної влади тощо. Ці права залишаються в пріоритеті для держави та міжнародної спільноти.

Воєнний стан передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень щодо тимчасового, зумовленого загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2]. Обмежуватися зокрема можуть такі права як свобода пересування, недоторканість житла, вільний вибір місця проживання, проведення мітингів та мирних зборів тощо, однак лише з метою забезпечення національної та громадської безпеки.

Так, наприклад, під час дії правового режиму воєнного стану уповноважені органи мають право забороняти проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів, а також та право регулювати роботу постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій, телерадіоцентрів та інших підприємств, установ, організацій і закладів культури та засобів масової інформації та забороняти передачу інформації через комп'ютерні мережі. Зазначені обмеження можуть відбуватися виключено в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних

інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану [3].

Однак при цьому Україна зобов'язується дотримуватись міжнародних конвенцій, таких як Європейська конвенція з прав людини, і обмежувати права лише в межах необхідності [4]. Але варто зазначити, що Україна тимчасово не виконує деякі зобов'язання, і це не становить порушення міжнародних договорів. Разом з тим усі свідомі того, що при обмеженні прав людини в умовах воєнного часу надважливо максимально зберігати баланс публічного державного інтересу та поваги до індивідуальних прав людини і громадянина. У цьому контексті обмеження, що запроваджуються, мають залишатися законними й легітимними і, безперечно, бути необхідними в конкретний період [3].

Під час воєнного стану Україна співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Організація Об'єднаних Націй, Організація з безпеки і співробітництва в Європі, Рада Європи, Червоний Хрест та інші задля моніторингу та забезпечення прав людини. Особлива увага приділяється захисту прав цивільного населення на окупованих територіях і в зонах бойових дій. Часто разом з іноземними колегами проводиться евакуація мирного населення, щоб запобігти порушень прав людей на окупованих територіях. Проте досі основними аспектами, які потребують захисту є право на життя, захист від катувань і нелюдського поводження, право на особисту недоторканість, особливо для населення в зоні бойових дій та окупації. На жаль, українським державним органам важко контролювати дії окупантів на окупованих територіях, тому держава після деокупації територій приводить слідчо-розшукові дії з метою виявлення усіх злочинів скоєних РФ та притягнути до відповідальності винних.

Тема прав людини під час воєнного стану в Україні є надзвичайно актуальною та багатогранною, особливо враховуючи тривалість і масштаб збройного конфлікту з російською федерацією. Введення воєнного стану в Україні обумовлено необхідністю захисту національної безпеки, територіальної цілісності та незалежності держави, водночас воєнний стан передбачає можливість запровадження певних обмежень прав і свобод громадян. Основна дилема полягає у забезпеченні балансу між захистом державного суверенітету та дотриманням прав людини. Україна змушена вживати певні заходи, які можуть тимчасово обмежувати свободу пересування, право на приватність та інші базові права, проте це здійснюється винятково в рамках закону і з чітким визначенням строків таких обмежень, що відповідає як українському законодавству, так і міжнародним стандартам.

Одним із основних викликів у цій сфері є те, що значна частина української території перебуває під окупацією або в зоні активних бойових дій, що суттєво ускладнює можливість забезпечення прав людини та виконання державою своїх обов'язків щодо захисту громадян на цих територіях. Таким чином, навіть у надскладних умовах воєнного стану, Україна прагне забезпечити дотримання прав людини, спираючись на підтримку міжнародних партнерів та зберігаючи рівновагу між захистом державності та правами своїх громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про правовий режим воєнного стану : закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. Відомості Верховної Ради, 2015, № 28, ст.250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 27.11.2024)
2. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Лепіш Н.Я. Правові наслідки та обмеження в умовах воєнного стану : матеріали наукового семінару «Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах воєнного стану» (23 червня 2022 р.) / упор. М. В. Ковалів, М. Т. Гаврильців, Н. Я. Лепіш. Львів: ЛьвДУВС, 2022. 315 с. С. 136-142.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ від 04.11.1950 р. Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

Потапенко Марина Олександрівна,
здобувачка ступеня вищої освіти
бакалавра ННПП Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Чижов Денис Анатолійович,
професор кафедри конституційного права
ННПП НАВС, доктор юридичних наук,
доцент

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ПРАВА НА ЖИТТЯ. ЕВТАНАЗІЯ В КОНТЕКСТІ ПРАВА НА ЖИТТЯ

Кожен має право на життя. Право на життя – одне з основоположних прав людини, гарантоване всіма загальними міжнародними документами з прав людини.

Комітет з прав людини ООН відзначав: «Право на життя – це найвище право, від якого не допускається жодних відступів, навіть у ситуаціях збройних конфліктів та інших надзвичайних ситуаціях, що загрожують життю нації».

Однак в реальності позбавлення життя стається за багатьох різних обставин, що включають випадки як навмисного заподіяння шкоди, так і шкоди, яку можна передбачити та якій можна запобігти. Це може статися внаслідок злочинного насильства та насильства з застосуванням вогнепальної зброї, дорожньо-транспортних пригод і нещасних випадків на виробництві, погіршення стану довкілля та стихійних лих, фізичних і психічних захворювань, поширення небезпечних для життя хвороб, збройних конфліктів, крайніх злиднів, масового голоду та недоїдання.